

Den "Kløke"

1.
Nordland
Saltedal

Skal en skrive å fortelle noe om de Kløke Kvinner og menn i vår bygd, tror jeg en hel del lærde har kjent dem personlig, eller helst ha vært under deres behandling, for å kunne gi et helt riktig bilde av dem. Det en hører av tradisjon, er ofte noe på siden av det som er sannheten.

De som her skrives har jeg fra min mor, som kjente vedkommende meget godt.

Den "Kløke" kvinne jeg vil fortelle medel om hettes Johanna Nilsson f. Pedersen, var vistnok krevert av fødsel, men kom til Saltedal som ganske ung, ble gift med en rovert lapp. De tok seg en husmannsplan ca. 1/2 mil opp i bygda, denne lå noe avsides og vanskelig å komme til særlig om vinteren.

Deres økonomiske kår var ikke særlig god; hennes mann som for det meste drev i skogen og ved siden av drev fangst av hare og rype, så noen særlig gode inntekter hadde de ikke. De hadde 5 bønder i sitt skostap, 4 jenter og 1 gutt, disse bønder var meget oppvakte, og bare en av disse var gift. 3 av dotrene døde her i Saltedal, 1 i Bergen og sinne i Glomfjord.

Johanna Nilsson var født i et av årene mellom 1835 og 40, døde i et av årene mellom 1880-83, og var da bare rundt 45 år gammel. Det at hun døde i en så forholdsvis ung alder, skyldes vel det velkjennte at Johanna ble hevet ofte langveis fra, og hennes virksomhet var fra Brønnøys i sin tid Trønder i nord og mange var de reiser hun var ute i, dette for å hjelpe de som var syke. Disse reisene gikk for det meste i åpne båt og ofte i skjøtt vær, og var kanskje det som tok kvekket på henne.

Det fortelles om henne at hun aldrig kunne se noe når noen kom for å hente henne, albid var hun blid og frekkommende og kunne hun hjelpe så var det bare en glede for henne. Hun var på en måte

15420

"syndsk" idet at hien så falk som skulle hente hennu, lunge
 fir de kom til hennu og hadde alltid da mat og kaffe
 ferdig til deue. I et tilfelle kom man og kone kom fra
 Lofoten og hvor konen var alvorlig syk og hadde søkt
 læger og prøvd råd fra alle kasser skulle uie rike
 Johanna Nilssen, disse hadde hien selv fra de reiste
 fra Bodø og hien skulle just da i et brudlop, uie
 utsalle reisen til mannen og konen som var syk
 hadde vist hos hennu, for som hien så, var rikdommen
 av en slik art at den trekte til behandling straks.

Dette fortalte hien mannen uie de fikk seg mat
 og kaffe at hien hadde selv den hele tiden og at hien
 syntes synd på deue som hadde vist så lang vei
 hvis hien hadde vist i brudlopet og de ikke hadde
 funnet hennu hennu. Konen hien hadde kært
 ble helt frisk og mannen hennu undret seg stort
 på hvordan hien klarte det og fortalte det til alle
 han kom i berøring med.

Johanna Nilssen brøkte nesten aldrig og meget
 sjelden medisin og lærte hien noe, var det gjerne
 i stier hien selv hadde søkt og tilberedt, det var med
 "Hedronk" hien hellendet og de som husker hennu og som
 kjente pasienten og oparte om legemidlene, kunne bare
 bekræfte at dette var tilfelle.

Hvor hien hadde lært eller fått denne helbredende
 midde, fortalte hien aldrig til noen. Men så et
 hien brøkte "Sarteloka" uie det var slett ikke noe
 i det. Hien var dypt religiøs og et særlig godt menneske.
 Når hien behandlet noen søkhet hien bare om alvor-
 lige ting og kunne sille lange stunder i holde pasienten
 i hender eller hien la hendene over den vedt. hadde
 ont. Slik var Johanna Nilssen.

Jeg skal da fortelle en annen historie om en
 helbredende Johanna utfrite. Dette jalt en erubdsman
 her fra Loppa, han hadde vist borti noe underlig, det
 jalt noe med henting av et lik av en som hadde søtt
 livet til på fjell. Denne erubdsmannen hadde vist

litt hardheit med vedk. både når de la ham i kirke og under transporten med fra fjellet. Da vedk. embetsmannen kom heim eller denne lærer fyllte ham seg dærlig, først var det hodet, og da det ga seg, fikk han ont i begge føttene og uølske tilseings, han røkste alle de læger som han kunne menn til ingen nytte. Dette var i 1873, Kongen var på nordlands-tur og besøkte da også Selldal. Kongen fikk også høre om denne embetsmannen og sykdommen, og søkte da sine livlæger for å se på mannen, men denne kunne ikke gjøre noe. Nu varte denne embetsmannen godt om Johanna Nilsen og kjente godt til alle de ting hadde helbredet, men trods det ville han ikke ha henne. Da den svenske konges læger hadde erklært at han ikke kunne gjøre noe for ham og eller at flere hadde ridet ham til å forsvike Johanna Nilsen, ga han uddelig etter og søkte bød på henne, og hien kom lagens etter.

Da Johanna hadde hilst og sagt seg på hien. Jeg viste hie var syk og jeg viste også at hie ville kunne bød på meg, men hie brødde lenge, derfor går det vel lang tid for hie kan bli frisk, men frisk skal hie ialfall bli.

Jeg vet hvad hien gjorde med den sjepe, og spürte hie han ristet han bare på hodet og ga ikke noe svar. Da 3 uker var gitt, var embetsmannen på sit kontor igjen, men det tok menn en tid for han var helt frisk.

Denne legimshet skrev embetsmannen til Kongen om og fortalte at det ingen lege hadde klart det hadde Johanna Nilsen gjort og det til fildt: men og at han var så frisk som aldrig for. Dette ryktes Kongen var noe uestående, etter det hans livlæger hadde fortalt om sykdommens haves, som skulle være uhelbredelig. Etter en stund kom der en post fra Kongen til Johanna Nilsen; Men her skal vi innsejle at ingen vet hvad som var i pakken, innsett en bok med hennes navn iten på og en erkløring at Kongen ga hane rett til å drive sine virksomhet så lenge hien levte og med Kongen velvillige. Hvad som mere var i pakken røpet hien aldrig. Men denne boken hadde Johanna Nilsen med seg altid når hien var på sine turer

rundt omkring i landdelen. Men så innbrøff det på en av disse turene at him mistet boken. Det gikk slik til da hun en gang skulle i land med ekspedisjonsbåten ~~fra~~ dampbåten (dette var i Lofoten). Ekspedisjonsbåten var full lastet av varer og passasjerer, og den lille kofferten Johanna hadde med seg og hvor boka var oppbevart, ble lagt ovenn opp på lasten og i den rullingene i sjøen inn til land, falt blant annet også kofferten hennes i sjøen og hun fant den aldrig mer. Dette tok Johanna meget tungt og hun sørget lenge over tapet.

Da Johanna ble syk og senglippende fortalte hun et og annet til sine yngste døtter som hun var lært i sinne i sine legekreuser, men det gikk så fort med henne at hun fikk bare fortelle med. Da hun døde var hele familien rundt omkring seggen hennes lå i og de trodde alle at hun var død; men plutselig stas hennes åndene opp og smilte til alle. Så fortalte hun at hun hadde vært i Himmelens og der hadde hun sett at alle var blitt i hvitt og hvor herleg det var der, hun bad så alle sine forsvell og ønsket at de ville bli hennes i hvitt og bare i hvitt, så lykkel hun åndene og var død.

Dette fortalte hennes yngste døtter som også var tilstede ved hennes død.

Johannes Brøtting heter en mann som bor ca. 2 mil fra Rjukan. Han er også en slik uirskel doktor, men heller ikke bare bruker medisiner, og mange av de pariculer han har hatt opp gjennom sine årer fra Norge og fra utlandet. Johannes er bondesønn og fødte på Leivseth i 1892. Han er noe vant i føtterne, en sykdom han fikk da han var 3-4 år og som han ikke ble god av. Det er usten vedunderlig å høre på alle de han har helbredet. Han kan holde hendene på sin ryke og en kan da høre at han ber bønnen til Gud. Ofte kommer det folk til han som ligger i sypåser, og alle de har vært under hans hendene, kan du selv gå ut i Bille. Det kunne fortelles mange historier om hans helbedelser, men det vil bli for langt her, så jeg skal innskrue meg til dette stue, heller avvende til spinesymptomer kommer.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING